

CONDIȚIILE DE ÎNȚIERE ȘI ÎNCHEIERE A ACORDULUI DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI ÎNVINUITULUI, INCULPATULUI PERSOANĂ JURIDICĂ

CZU: 343.222:343.13:347.19(478)

Florin George DUMITRESCU

*Școala doctorală Științe Juridice,
Universitatea de Stat din Moldova*

CONDITIONS FOR THE INITIATION AND CONCLUSION OF THE AGREEMENT FOR THE RECOGNITION OF THE GUILT OF THE ACCUSED, THE DEFENDANT LEGAL PERSON

The procedure of the guilty plea agreement is a legislative novelty meant to reduce the duration of the criminal trial for the benefit of both the state and the defendant, natural or legal person. Starting from the analysis of the conditions for initiating and concluding the guilty plea agreement of the accused, the defendant, this study aims to bring to the fore the role of defender in ensuring the conditions for validation of this special procedure, especially for the legal person.

Keywords: special procedure; defendant; defender; lawyer; legal person

Acordul de recunoaștere a vinovăției este prevăzut în Codul de procedură penală al Republicii Moldova ca o procedură specială prin care se stabilește o formă simplificată de examinare a cauzelor penale în fața instanței de judecată și reprezintă tranzacția încheiată între procuror și învinuit sau, după caz, inculpat, care și-a dat consimțământul de a-și recunoaște vina în schimbul unei pedepse reduse.

Ca act procedural [1, p.1906], înțelegerea dintre procuror și învinuit sau, după caz, inculpat, reprezintă *una dintre cele două modalități de sesizare a instanței de către procuror*.

În comparație cu legislația românească, unde acordul de recunoaștere se realizează eminentemente în faza de urmărire penală, Codul de procedură penală al Republicii Moldova [2] prevede posibilitatea ca această procedură specială să se realizeze atât în faza de urmărire penală, respectiv de la momentul punerii sub învinuire (până la sesizarea instanței de judecată cu rechizitoriu), cât și în faza de judecată, respectiv (de la sesizarea instanței de judecată) până la începerea cercetării judecătorești.

Condițiile legale prealabile inițierii acordului de recunoaștere a vinovăției sunt legate de existența calității de învinuit / inculpat, respectarea formei scrise, asistența juridică obligatorie, respectarea cerinței privind infracțiunile în privința cărora este

posibilă încheierea acestuia, respectiv interzicerea instanței de judecată să participe la discuții de recunoaștere a vinovăției.

Existența calității de învinuit, inculpat. Conform art.65 din Codul de procedură penală al RM, învinuitul este persoana fizică față de care s-a emis o ordonanță de punere sub învinuire, iar inculpat este învinuitul în privința căruia cauza a fost trimisă în judecată. În virtutea acestor dispoziții legale, coroborate cu normele derogatorii prevăzute de art.520 alin.(1) din Codul de procedură penală al RM, și persoana juridică poate fi pusă sub acuzare, respectiv trimisă în judecată.

Inițierea și încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției nu poate avea loc cu o persoană care are doar calitatea de bănuț. Această condiție rezultă din dispozițiile art.504 alin.(6) din Codul de procedură penală al RM, care stipulează că încheierea unui acord se poate realiza „... după punerea sub învinuire ...”.

În cazul infracțiunii săvârșite cu participație, cauza în privința persoanei care a semnat acordul de recunoaștere a vinovăției, acceptat de către instanța de judecată, se disjunge, formând un dosar separat (art.504 alin.(7) din Codul de procedură penală al RM).

Respectarea formei scrise. Acordul de recunoaștere a vinovăției se întocmește în formă scrisă, aspect ce rezultă în mod expres din dispozițiile art.504 alin.(2) din Codul de procedură penală al RM, dar și din normele prevăzute la art.505 alin.(3) teza finală din același cod, respectiv: „... acordul de recunoaștere a vinovăției este semnat de procuror, învinuit, inculpat și apărătorul acestuia ... pe fiecare pagină a acordului”.

Asistența juridică obligatorie. Învinuitul sau, după caz, inculpatul, persoană fizică sau juridică, va fi asistat în mod obligatoriu de către un apărător, ales ori din oficiu, aspect prevăzut de art.504 alin.(2) din Codul de procedură penală al RM.

Dintr-o analiză superficială a textului s-ar putea trage concluzia că prezența obligatorie a avocatului este necesară doar la momentul „întocmirii” în formă scrisă a acordului de recunoaștere. Acest aspect a fost analizat și de G.Bodoroncea [1, p.1926], în ceea ce privește „încheierea” acordului prevăzută în art.480 alin.(2) teza a II-a C.pr. pen. al României. S-a apreciat că „o astfel de interpretare restrictivă nu este însă în spiritul legii și e de natură să prejudicieze drepturile inculpatului, care ar fi lipsit de o apărare eficientă în cel mai important moment al procedurii...”.

De precizat că legiuitorul moldav a acordat apărătorului „un rol primordial” în această procedură [2, p.1038], stabilind în mod expres activități în sarcina acestuia, atât la momentul inițierii, cât și la cel al încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției.

Respectarea cerinței privind infracțiunile în privința cărora este posibilă încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției. Plecând de la faptul că Republica Moldova, în ceea ce privește sfera infracțiunilor care pot fi comise de către persoana juridică, a ales sistemul cauzei speciale, adică persoana juridică răspunde penal doar pentru faptele pentru a căror săvârșire este prevăzută sancțiune în Partea specială a Codului penal al RM, precum și de la faptul că de la posibilitatea inițierii și încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției sunt excluse infracțiunile de genocid și cele

împotriva umanității – fapte care nu pot fi comise de persoana juridică, se poate trage concluzia că persoana juridică are vocație în vederea inițierii și încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției pentru toate infracțiunile pentru care poate fi trasă la răspundere penală.

Interzicerea instanței de judecată să participe la discuții de recunoaștere a vinovăției. Această interdicție este prevăzută de dispozițiile art.504 alin.(3) din Codul de procedură penală al RM și are în vedere întreaga perioadă de derulare a inițierii sau încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției care, așa cum am precizat, se poate derula atât în faza de urmărire penală, cât și în faza cercetării judecătorești. Prin precizarea expresă a interzicerii instanței de judecată să participe la discuții de recunoaștere a vinovăției s-a dorit „evitarea riscului impunerii inculpatului de a accepta recunoașterea vinovăției, de a proteja integritatea procesului judiciar și de a păstra imparțialitatea judecătorului după ce s-a încheiat un astfel de acord” [3, p.1035]. Totodată, se apreciază că nu reprezintă un impediment ca instanța de judecată, odată cu verificarea faptului dacă inculpatului i s-a înmănat în scris drepturile și obligațiile sale în cadrul ședinței preliminare, îl informează pe acesta despre dreptul de a încheia un acord de recunoaștere a vinovăției până la începerea cercetării judecătorești.

Titularii acordului de recunoaștere a vinovăției. Dispozițiile art.504 alin.(1) din Codul de procedură penală al RM fac referire în mod expres la titularii acordului de recunoaștere a vinovăției, aceștia fiind doar procurorul și învinuitul sau, după caz, inculpatul, ca „părți ale tranzacției”, chiar dacă și apărătorul este semnatar al acordului.

Menționăm că *procurorul* desemnat să exercite sau, după caz, să conducă urmărirea penală asupra unei cauze concrete este titular al acordului de recunoaștere a vinovăției. Acesta poate avea inițiativa inițierii unei proceduri de negociere a unui acord de recunoaștere a vinovăției sau poate accepta în acest sens demersurile făcute de învinuit și apărătorul său.

În ceea ce privește calitatea de titular al acordului de recunoaștere a vinovăției de către *învinuit sau, după caz, inculpat – persoană juridică*, mai întâi trebuie de verificat dacă entitatea poate fi subiect al infracțiunii. În acest sens, persoanele juridice, cu excepția autorităților publice, precum și entitățile fără personalitate juridică (cum sunt, spre exemplu, întreprinderile individuale), răspund penal pentru infracțiunile pentru a căror săvârșire este prevăzută sancțiune pentru persoanele juridice în Partea specială a Codului penal al RM [4, art.21 alin.(5)].

Ne raliem opiniei, potrivit căreia „posibilitatea acordată de lege învinuitului sau, după caz, inculpatului de a fi inițiatorul unui acord de recunoaștere a vinovăției are natura juridică a unui drept, limitat însă la dreptul de a iniția, nu și la dreptul de a încheia un astfel de acord, deoarece încheierea propriu-zisă depinde exclusiv de voința procurorului” [1, p.1907]. Bineînțeles, fiind o tranzacție, fără congruența voinței celor două părți, acordul de recunoaștere a vinovăției nu poate fi finalizat.

Conținutul acordului de recunoașterile a vinovăției. Prin comparație cu sistemul de drept românesc [5, 6] în care acestei instituții îi este dedicat în mod expres un articol (respectiv, art.482 C.pr.pen.), în care se precizează ce trebuie să conțină acor-

dul de recunoaștere a vinovăției, remarcăm că legiutorul moldav a ales să precizeze ce trebuie să conțină acest act procedural prin referire la mai multe articole din Codul de procedură penală al RM (în acest sens sunt dispozițiile art.505 alin.(3) cu referire la art.505 alin.(2) și art.506 alin.(3), care face trimiteri la normele prevăzute de art.336 alin.(3) aplicabile în mod corespunzător).

Acordul de recunoaștere este un *act procedural* în atribuția procurorului de caz, întrucât, conform art.6 din Codul de procedură penală al RM, este un *document prin care se consemnează o acțiune procesuală prevăzută de prezentul cod*. Astfel, la redactarea acestuia procurorul trebuie să țină seama de următoarele elemente:

1) ziua, luna, anul, denumirea unității de procuratură din care face parte procurorul de caz;

2) numele și prenumele procurorului de caz, învinuitului sau, după caz, inculpatului, precum și ale apărătorului acestuia;

3) enunțarea infracțiunii pentru care s-a dispus punerea sub învinuire, precum și legea în care a fost încadrată fapta*;

4) consemnarea privind: a) inițiatorul acordului; b) aducerea la cunoștința învinuitului sau, după caz, inculpatului a drepturilor și obligațiilor ce rezultă din inițierea și încheierea acordului, precum și descrierea și prezentarea actelor de procedură efectuate; c) descrierea faptei prejudiciabile recunoscute de învinuit sau, după caz, inculpat, cu indicarea modului de săvârșire, respectiv forma, gradul de vinovăție, motivele și consecințele infracțiunii; d) descrierea probelor prezentate de acuzare și acceptate de apărare care trebuie să se coroboreze în detaliu cu declarația de recunoaștere a învinuitului sau, după caz, inculpatului; din prezentarea situației de fapt trebuie să rezulte, dincolo de orice dubiu rezonabil, că probele administrate sunt pertinente, concludente, utile și administrate în conformitate cu legislația procesual penală în vigoare; e) de asemenea, recunoașterea vinovăției de către învinuit sau, după caz, inculpat s-a realizat în mod liber, benevol, conștient, fără presiune sau teamă, certificând în scris în acest sens apărătorul ales sau din oficiu pe cale separată.

Rolul apărătorului în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției. Cum am precizat, apărătorul are o importanță deosebită în realizarea acordului de recunoaștere a vinovăției. Prezența apărătorului în cadrul acestei proceduri speciale este considerată adesea ca fiind o garanție în ceea ce privește respectarea drepturilor procesuale ale învinuitului, inculpatului, precum și „un suport pentru prezumarea caracterului benevol al recunoașterii vinovăției” [3, p.1038]. În acest sens, art.505 alin.(5) din Codul de procedură penală al RM prevede că *apărătorul certifică separat, în scris, declarația că acordul de recunoaștere a vinovăției de către învinuit, inculpat a fost examinat de el personal, că procedura de încheiere a lui, prevăzută de prezentul articol, a fost respectată și că recunoașterea vinovăției de către învinuit, inculpat rezultă din înțelegerea lor confidențială anticipată.*

* Menționăm că nu poate fi vorba decât de Codul penal al Republicii Moldova, întrucât, conform art.1 alin.(1), acesta este „...*unica lege penală a Republicii Moldova*”.

De asemenea, în mod expres sunt arătate aspectele ce trebuie dezbătute de apărător, în condiții de confidențialitate, cu învinuitul, inculpatul, respectiv:

1) *toate drepturile procesuale de care dispune învinuitul, inculpatul, inclusiv:*

a) *dreptul la un proces complet, rapid și public și că, pe durata acestui proces, el beneficiază de prezumția nevinovăției atâta timp cât vinovăția sa nu îi va fi dovedită în mod legal, asigurându-i-se toate garanțiile necesare pentru apărarea sa;*

b) *dreptul de a prezenta dovezi în favoarea sa;*

c) *dreptul de a solicita audierea martorilor acuzării în aceleași condiții ca și martorii apărării;*

d) *dreptul de a nu spune nimic și de a nu fi obligat să se autoincrimineze;*

e) *dreptul de a depune declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției și de a renunța la declarația de recunoaștere a vinovăției;*

2) *toate aspectele cazului, inclusiv ordonanța de punere sub învinuire sau, după caz, rechizitoriul;*

3) *toate posibilitățile de apărare de care ar trebui să beneficieze în cazul respectiv;*

4) *pedeapsa maximă și minimă care poate fi aplicată în cazul recunoașterii vinovăției;*

5) *obligatia învinuitului, inculpatului, în caz de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției, de a depune jurământ în fața instanței că va face declarații veridice privitor la infracțiunea pusă sub acuzație și că aceste declarații vor putea fi folosite într-un alt proces împotriva sa pentru declarații false;*

6) *faptul recunoașterii vinovăției nu este consecință a aplicării violenței sau amenințării.*

În eventualitatea în care prestația apărătorului este sub limita standardului rezonabilității, instanța nu va accepta acordul sau, după caz, va casa în recurs sentința pronunțată în această procedură.

Posibilitatea încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției de către persoana juridică. Ca o concluzie la cele precizate mai sus rezultă că învinuitul, inculpatul persoană juridică are posibilitatea încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției, fiind pe deplin aplicabile dispozițiile acestei instituții noi din legislația națională; bineînțeles, cu derogările și completările prevăzute în procedura specială.

Urmărirea penală și judecarea cauzei împotriva persoanei juridice se efectuează, ca regulă, cu participarea reprezentantului legal al acesteia, iar ca excepție, în lipsa persoanelor care gestionează persoana juridică, în condițiile prevăzute de art.521 din Codul de procedură penală al RM, se poate ajunge în situația desemnării unui avocat care să acorde asistență juridică garantată de stat.

În această situație, se pune întrebarea dacă avocatul – ca reprezentant convențional al persoanei juridice – poate avea atribuții și de apărător – ca participant la procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, în condițiile în care normele de procedură penală [2, art.67] dau o conotație mai largă noțiunii de „apărător” față de cea de „avocat”.

În condițiile în care avocatul desemnat are atribuții doar de asistență și reprezentare juridică a persoanei juridice în fața organelor judiciare, și nu de gestiune a acesteia, s-ar putea trage concluzia că nu există o incompatibilitate cu activitatea de apărător în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției. Totuși, considerăm că avocatul desemnat cu asigurarea asistenței juridice reprezintă „vocea” persoanei juridice, în calitatea ei procesuală de învinuit sau, după caz, inculpat, respectiv de eventual titular al acordului de recunoaștere a vinovăției, care va trebui „auzită” de apărător, în calitatea sa de „garant” al îndeplinirii condițiilor de validitate a acordului de recunoaștere a vinovăției și, astfel, pe bază de consecință, avocatul desemnat în condițiile art.521 din Codul de procedură penală al RM nu poate cumula atribuțiile de apărător în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției.

Referințe:

1. BODORONCEA, G. În: Udriș M. (coord.). *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Ed. a 2-a. București: C.H. Beck, 2017.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Legea nr.122-XV din 14.03.2003. Republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.248-251.
3. POALELUNGI, M., DOLEA, I., VÎZDOAGĂ, T. *Manualul Judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013.
4. Codul penal al Republicii Moldova. Legea nr.985-XV din 18.04.2002. Republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74.
5. Codul de procedură penală al României. Legea 135/2010. În: *Monitorul Oficial al României*, 2010, nr.486.
6. Codul penal al României. Legea 289/2009. În: *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr.510.